SPECIFICUL CONFLICTULUI INTRAPERSONAL LA POTENȚIALII ADOPTATORI

THE INTRAPERSONAL CONFLICT PARTICULARITIES OF POTENTIAL ADOPTERS

Inga RUSSU

Cuvinte-cheie: adoptare, conflict intern, adoptatorul prospectiv, cuplu adoptiv, motivare, perioadă de adopție, perioadă de potrivire.

Rezumat

În acest studiu se abordează o problemă curentă în Republica Moldova cu privire la implicarea consilierii psihologice în procesul de adoptare pentru potențialii adoptatori. Această necesitate este generată de faptul că cele mai multe cupluri sau persoane care trec prin decizia de adoptare se confruntă cu o serie de emoții și stări spirituale dificile. Astfel, este necesar să se înțeleagă multidimensionalitatea adoptării de către componentele sociale și intrapersonale. Părinții adoptivi se pot simți ca victime ale "procesului". Pentru ei, evaluarea condițiilor de viață, evaluarea garanțiilor morale și sociale, includerea sau excluderea ca eligibilă în calitate de părinți adoptivi, fac parte dintr-o procedură de generare a frustrării și neliniștii. Unele familii suferă și de lipsa de înțelegere și de sprijin din partea familiei, prietenilor și cunoscuților. De asemenea, în acest context, părinții se pot confrunta cu unele frustrări legate de procedura de congruență cu un copil visat.

Keywords: adoption, internal conflict, anticipated adopter, adoptive couple, motivation, adoptive period, matching period.

Abstract

This article addresses a contemporary issue for the Republic of Moldova concerning psychological implications of the adoption process for prospective adopters. This demand is due to the fact that the majority of couples or people passing through the decision making adoption process are facing a number of conflicting emotions and spiritual states. Thereby, is significant to understand the adoption multidimensionality of social and intrapersonal components. Adoptive parents can feel themselves as victims of „the process". For them, the assessment of living conditions, the assessment of moral and social guarantees, inclusion or exclusion as eligible adoptive parents, represent a procedure part, which generates frustrations and anxieties. Some of them, often suffer from lack of supporting and understanding, as family members point of view, friends and known people. Also, in this context, parents may face some frustrations related to the matching procedure harmonisation with long cogitation process of the child.

Argument. Adopția este una dintre cele mai vechi instituții sociale, fiind întâlnită sub diferite forme în diferite culturi și religii, încă din antichitate. Ea continuă să fie și astăzi încărcată de aspecte emoționale, datorită implicați-

ilor sale fundamentale pentru ceea ce reprezintă legăturile de familie.

Cu toate că adopţia pare să se fi născut odată cu însăşi societatea umană, în timp, motivaţia pentru acest act s-a schimbat în mod considerabil. Aceasta a evoluat de la raţiuni care urmăreau întărirea alianţelor politice, moştenirea averilor de către descendenţi de gen masculin şi perpetuarea numelui familiei, la ceea ce motivează azi familiile adoptive, şi anume satisfacerea dorinţei cuplurilor sau persoanelor singure de a avea un copil, pe care nu îl pot concepe în mod natural, dar şi de a oferi un cămin unui copil care a fost privat de grija părintească.

Actualitatea cercetării rezultă astfel din necesitatea de a studia procesul adopţiei din perspectiva familiei sau persoanei care adoptă, a nevoilor şi limitărilor pe care aceştia le simt în încercarea lor de a deveni părinţi adoptivi. Considerăm totodată că, pe lângă practică, cercetarea este un element important care aduce un plus de valoare cunoaşterii şi înţelegerii adopţiei în dimensiunea sa reală.

Identificarea credinţelor, temerilor, emoţiilor, expectaţiilor pe care familiile le aduc în acest proces complex şi delicat, ne ajută pe noi, ca specialişti, să îmbunătăţim şi să adaptăm permanent practicile în acest domeniu, pentru a contribui la crearea premiselor adopţiei de succes, prin stabilirea legăturilor afective solide, durabile şi armonioase între copil şi noii săi părinţi.

Conform Legii nr. 99 privind regimul juridic al adopţiei (din 28.05.2010, intrată în vigoare la 30.01.2011), adopţia este definită drept formă specială de protecţie, aplicată în interesul major al copilului, prin care se stabileşte filiaţia între copilul adoptat şi adoptator, precum şi legăturile de rudenie între copilul adoptat şi rudele adoptatorului (art. 2) [5].

În ultimii 5 ani, media adopţiilor naţionale a constituit cca 85 copii anual, iar media adopţiei internaţionale cca 11 copii (tabelul 1).

Tabelul 1.

Adopţia naţională şi internaţională între 2011-2015

Anii	Adopţia naţională (copii)	Adopţia internaţională (copii)
2011	78	23
2012	57	0
2013	100	4
2014	104	17
2015	83	10 (SUA – 2 copii; Elveţia – 3 copii; Germania – 3 copii; Italia – 2 copii).

Datele studiului realizat de noi în 2015 privind distribuţia pe sexe şi vârstă a copiilor relevă faptul că opţiunea pentru adopţie este mai mult pentru copii de gen feminin (47 dintr-un total de 83 copii) cu vârsta cuprinsă între 0-6 ani pentru adopţia naţională, pe când în adopţia internaţională, sexul copilului nu constituie un criteriu de potrivire, iar vârsta copiilor este mai mare de 3 ani, fiind acceptaţi şi copii preadolescenţi de 16-17 ani, lucru ce nu are loc în adopţiile naţionale (tabelele 1 şi 2).

Tabelul 2.

Profilul copiilor adoptaţi prin procedura adopţiei naţionale, 2015

Total copii	Genul		Vârsta, ani					Fraţi		Singuri
	F	M	0-2	3-6	7-10	11-15	16-17	câte 2	câte 3	
83	47	36	28	43	9	3	0	9	0	65

Tabelul 3.

Profilul copiilor adoptaţi prin procedura adopţiei internaţionale, 2015

Total copii	Genul		Vârsta, ani					Fraţi		Singuri
	F	M	0-2	3-6	7-10	11-15	16-17	câte 2	câte 3	
10	5	5	0	3	4	2	2	2	1	3

Dilema adopţiei în familia contemporană

Conflictul este o stare, de fapt, omniprezentă. Nu există zonă a realităţii sociale care să nu fie animată de o serie întreagă de conflicte, de magnitudini şi tipuri diferite. Restrângând sfera abordării, putem afirma că un conflict cu care se confruntă orice persoană în interiorul său este inevitabil. O categorie aparte dintre persoanele care pot întâmpina un şir de conflicte interne sunt candidaţii la adopţie. Cuplurile sau persoanele ce trec prin decizia adopţiei se confruntă cu o serie de anxietăţi, frustrări, temeri şi disonanţe. Majoritatea cuplurilor care iau decizia de a adopta s-au confruntat cu problema infertilităţii. Nefericirea rezultată din speranţa neîmplinită de a avea un copil biologic este adeseori o constrângere în viaţa cuplurilor sau persoanelor, care face ca adopţia să pară o altă posibilitate pentru atingerea scopului de a deveni părinţi. Părinţii adoptivi se pot simţi victime ale „procesului". Pentru ei, procesul evaluării condiţiilor de trai, evaluarea garanţiilor morale şi sociale, includerea sau excluderea lor ca eligibili în calitate de părinţi adoptatori fac parte dintr-o procedură generatoare de frustrări şi anxietăţi. Unii dintre ei suferă adeseori şi de lipsă de înţelegere şi sprijin din partea familiei, a prietenilor şi a cunoştinţelor pe care le au în comunitate. Şi tot în acest context, părinţii se pot confrunta cu unele frustrări legate de procedura potrivirii cu copilul mult visat, din care considerent Rosenberg [Rosenberg, 1992, apud 4] remarcă: „Părinţii adoptivi, fiecare în parte, au propria versiune cu privire la copilul ideal şi vor trece prin doliul pierderii lui de multe ori şi în multe feluri de-a lungul vieţii."

Câteva dintre *motivele* pentru care adoptatorii decid să meargă pe calea adopţiei sunt:

- infertilitatea unuia sau a ambilor parteneri;
- vârsta înaintată a mamei şi posibilitatea apariţiei unor probleme genetice;
- soţi la a doua căsătorie, care chiar dacă au un copil dintr-o căsătorie anterioară îşi doresc un copil împreună;
- persoane care îşi doresc sa aibă urmaşi;
- persoane care îşi doresc să ajute un copil orfan sau abandonat;
- din motive religioase etc.

Muntean ş.a. [3] consideră că se pot identifica *5 categorii de motivaţii ale adopţiei*:

1. un „profit social" la bătrâneţe,

2. infertilitatea,

3. urmărirea unor beneficii materiale,

4. când adoptatorul este soţul/soţia sau alt membru al familiei părintelui natural/firesc al copilului,

5. din iubire faţă de copii şi compasiune.

Bejenaru [1] identifică, în funcţie de o serie de variabile (status marital, prezenţa copiilor biologici, posibilitatea adoptatorilor de a procrea, existenţa unor relaţii de rudenie între adoptator şi adoptat, copilul adoptat a beneficiat de o măsură de protecţie specială în familia adoptatoare) *7 categorii de adoptatori*:

1. adoptatori care suferă de infertilitate primară;

2. adoptatori care suferă de infertilitate secundară/boli care conduc la contraindicaţia de a procrea;

3. adoptatori celibatari;

4. adoptatori – părinţi vitregi ai copilului adoptat;

5. adoptatori rude de până la gradul IV cu copilul adoptat;

6. adoptatori care anterior adopţiei au fost asistenţi maternali ai copilului şi nu se încadrează în nici una dintre categoriile anterior menţionate;

7. adoptatori care nu îndeplinesc nici una dintre condiţiile anterior menţionate, având o motivaţie cu valenţe sociale şi umanitare.

Există însă situaţii în care acestor motive le sunt asociate şi diverse probleme personale nerezolvate sau păreri greşite legate de rolul şi locul unui copil în familie.

Astfel, există persoane care decid să adopte un copil pentru a suplini lipsa unui partener de viaţă, atribuind copilului un rol complet nepotrivit şi împovărându-l cu responsabilităţi pe care acesta nu are capacitatea să şi le asume.

Un alt motiv nepotrivit pentru care unele persoane doresc să adopte este nevoia înlocuirii unui copil pierdut. În acest fel, există riscul ca părinţii adoptivi să încerce să transforme (conştient său nu) copilul adoptat în „copia" celui pe care l-au pierdut, fără a ţine cont de individualitatea acestuia. Indiscutabil, consecinţele acestui comportament pot fi dezastruoase pentru dezvoltarea copilului.

De asemenea, în unele cazuri copilul este privit ca sursă de protecţie şi susţinere în viitor pentru părinţii adoptivi, atunci când copilul vă ajunge la maturitate. Asocierea unui copil cu un potenţial viitor întreţinător este intolerabilă şi nu reprezintă o motivaţie sănătoasă pentru adopţie. Aşadar, motivele care determină decizia de a adopta sunt foarte variate, însă este important ca persoanele care doresc să adopte să şi le clarifice foarte bine şi să le discute cu specialiştii din cadrul compartimentului specializat de adopţie.

Fazele de evoluţie în familia adoptivă

„Naşterea" familiei adoptive are loc în mai multe faze [2], fiecare dintre acestea comportând în sine un specific ce trezeşte conflicte interne la nivel cognitiv şi emoţional.

Faza 1. Decizia cuplului de a adopta. Decizia vine după ce partenerii trec prin suferinţa şi decepţia pierderii visului de a avea propriul copil (atunci când adopţia se face în baza motivaţiei generate de infertilitate). Iar în această situaţie, familia trece prin faze specifice pierderilor majore:

- Şoc – este un şoc în special în situaţia în care familia află despre imposibilitatea de avea copii fiind deja căsătoriţi. Unele familii nu trec prin

această fază, cunoscând diagnosticul încă dinaintea căsătoriei sau chiar din perioada copilăriei sau adolescenţei.

- Negare – această fază este deseori însoţită de o multitudine de investigaţii şi tratamente costisitoare care, deseori, nu aduc rezultatul dorit.
- Protest – multe cupluri ajung în această fază după ce au trecut şi prin proceduri de fertilizări in vitro, ceea ce aprofundează şi mai mult conflictul intern prin comparaţie cu alte cupluri care au copii, sau sub presiunea rudelor şi a modelului social de familie împlinită cu copii.
- Disperare – în această fază, majoritatea cuplurilor încep a se gândi la alternative, iau pauze pentru a regândi propria viaţă şi viitorul acesteia.
- Împăcare / soluţionare – în această fază, majoritatea cuplurilor sunt decise să încerce să meargă pe calea adopţiei pentru a-şi vedea visul împlinit de a oferi dragoste şi căldură părintească unui copil, însă se confruntă cu o multitudine de probleme legate de relaţia cu viitorul copil şi formarea personalităţii acestuia.

Faza 2. Procesul adopţiei

Este momentul în care cuplul îşi recunoaşte infertilitatea sau subfertilitatea în cadrul familiei lărgite şi al reţelei sociale.

Cuplul urmează să îndeplinească toate prevederile legale, normele şi procedurile specifice. În această etapă, reînvie frământările anterioare luării deciziei de a adopta.

Totodată, adopţia nu se realizează imediat şi cuplul va intra într-o perioadă mai lungă sau mai scurtă de aşteptare.

Faza 3. Naşterea familiei adoptive

Când copilul ajunge în familie, cuplul se bucură de roadele frământărilor şi ale încercărilor prin care au trecut. Pentru copil începe construirea ataşamentului, iar părinţii adoptivi au mari şanse de a creşte un copil cu un ataşament securizant.

Pentru părinţii adoptivi va fi necesară dezvoltarea unor comportamente parentale speciale, care să sporească încrederea copilului adoptat. Familia intră în „stadiul familiei cu copil" şi va conştientiza limitele pe care le impune în vieţile părinţilor (întâlniri cu prietenii, timp liber, hobby etc.)

Faza 4. Familia adoptivă cu un copil preşcolar

Când copilul iese din familie şi este înscris la grădiniţă, atât părinţii, cât şi copilul se vor confrunta din nou cu adopţia. Părinţii vor prezenta actele copilului şi vor vorbi despre adopţie unor persoane străine (de ex: „de la cine are ochii ăştia frumoşi?). Tot în această perioadă, părinţii îi vor vorbi copilului despre adopţie, ceea ce poate înteţi sau trezi unele frământări interioare noi.

Faza 5. Familia adoptivă cu un copil şcolar

Lumea copilului şi a familiei se schimbă odată cu intrarea la şcoală a copilului. Apar noi cunoştinţe, noi prieteni şi noi obligaţii pentru copil şi părinţii săi. Unele opinii ale celor din jur, învăţători, profesori din şcoală, părinţii celorlalţi copii, colegiilor despre adopţie pot fi un factor de stres pentru copilul adoptat şi familia adoptivă.

La această vârstă, copiii adoptaţi se pot confrunta cu atitudini de diferenţiere din partea celorlalţi, cu propriile frământări privind părinţii adoptivi şi adopţia, precum şi cu frământările privind motivul pentru care familia biologică l-a abandonat.

Frământările copilului nu se vor stinge niciodată, iar din când în când se vor acutiza chiar, iar părinţii adoptivi vor trebui să găsească de fiecare dată atitudinea potrivită faţă de emoţiile copilului.

Faza 6. Familia adoptivă cu un copil adolescent

Vârsta adolescenţei dă frământări şi bătăi de cap tuturor părinţilor. Adolescenţii îşi caută identitatea, se definesc.

În cazul părinţilor adoptivi, lucrurile sunt mai dramatice din cauza faptului că îşi imaginează că, dacă copilul lor nu ar fi adoptat, lucrurile ar sta mai bine.

Pentru copilul adoptat, lucrurile stau şi mai rău, deoarece o parte din revoltă este nutrită de speranţa că părinţii biologici ar fi poate mai îngăduitori, mai înţelegători, că l-ar fi iubit mai mult (unii copii pot ajunge să spună „nu eşti părintele meu adevărat!", iar dacă părintele nu are înţelepciunea necesară precum şi echilibrul şi încrederea date de un ataşament securizant, poate ajunge să spună „nu eşti copilul meu").

Un subiect important la această vârstă este cel al sexualităţii. Adolescenţii îşi descoperă sexualitatea, iar interdicţiile comportamentelor incestuoase, care în familiile biologice sunt legiferate de legăturile de sânge, trebuie reiterate de către părinţii adoptivi.

Faza 7. Familia adoptivă şi tânărul adoptat

Familia adoptivă intră acum în stadiul în care îşi lansează în societate tânărul adoptat (stadiul „cuibului gol"). Părinţii adoptivi se trezesc, ca la început, fără copil.

Se află în faţa unui tânăr adult, o combinaţie de ereditate necunoscută şi educaţie dată de ei, care fără să-i fi moştenit genetic, le va duce mai departe numele şi existenţa în lume.

Părinţii adoptivi se pot regăsi în rolul de bunici, atunci când copiii adoptaţi le cer şi le acceptă sfaturile parentale în legătură cu modul în care trebuie să se comporte cu copiii lor.

Faza 8. Părinţii adoptivi în perioada mai târzie a vieţii

Părinţii adoptivi se confruntă cu temele majore ale îmbătrânirii: pensionare, boală, moarte. Părinţii au senzaţia că copiii lor nu le mai acordă nicio atenţie, în special părintele adoptiv se poate răni încă o dată interpretând tăcerea copilului prin faptul că este adoptat.

Rezultate preliminare. O analiză a situaţiei actuale a candidaţilor la adopţie, relevă:

- Majoritatea familiilor adoptatoare/părinţi adoptivi nu au copii biologici. Excepţia este dată de familii de asistenţi parentali profesionişti (APP) care, atunci când trebuie luată decizia mutării copiilor la alte familii, aleg să-i adopte.
- Majoritatea familiilor au studii medii şi/sau superioare, postuniversitare, vârste peste 30 de ani şi o medie de vârstă de peste 38. Vârsta persoanelor care adoptă apare ca un factor important – decizia de a adopta apare adesea după încercări repetate de a avea copii proprii, iar înaintarea în vârstă scade şansele de a mai procrea.
- Persoanele care adoptă singure sunt în general femei, cu vârste peste 40 de ani, cu studii medii sau superioare.
- În mod ideal, vârsta la care ar putea fi adoptat un copil este între 0 şi 3 ani, dar sunt acceptaţi uşor şi copii mai mari, însă o categorie CES este considerată vârsta de la 7 ani.

- Părinţii adoptatori întâmpină temeri legate de adaptarea copilului şi formarea lui ca personalitate.
- Un factor care influenţează calitatea experienţei adopţiei este legat de eventuale eşecuri în realizarea potrivirii. Părinţii care nu reuşesc să se acomodeze cu primul copil care le-a fost prezentat resimt acest lucru ca pe un eşec.
- Părinţii pentru care încă nu a fost identificat un copil cu care să se realizeze potrivirea se simt descurajaţi de faptul că, în ciuda numărului mare de copii orfani, ei continuă să se afle în perioada de aşteptare.

Recomandări:

- Realizarea pregătirii psihologice şi juridice a potenţialilor adoptatori.
- Evaluarea psihologică aprofundată a potenţialilor adoptatori pentru determinarea profilului pentru potrivirea cu copilul.
- Susţinerea informaţională a acestora pe toată perioada de până la potrivirea cu copilul, perioada preadoptivă şi postadoptivă.
- Organizarea întâlnirilor cu părinţi adoptivi (Cafeneaua părinţilor, Conferinţa Asociaţiei Părinţilor Adoptivi)

Bibliografie

1. Bejenaru A. *Adopţia copiilor*. În Buzducea D. (coord.). Asistenţa socială a grupurilor de risc. Iaşi: Polirom, 2010. pp 197-222.

2. Muntean A. *Adopţia şi ataşamentul copiilor separaţi de părinţii biologici*. Iaşi: Polirom, 2013. pp 113-165.

3. Muntean A., Stan V., Tomiţă M., Ungureanu R. *Familii adoptive din România: câteva remarci preliminare bazate pe cercetarea din cadrul proiectului „Factori ce influenţează succesul adopţiei naţionale" (FISAN)*, Revista de Neurologie şi Psihiatrie a Copilului şi Adolescentului din România, vol. 13, nr. 1, 2010. pp. 32-44.

4. Smith C. R. *Adopţie şi plasament familial. Cum şi de ce?* Bucureşti: Alternative, 1993.

5. http://lex.justice.md/md/335424/ LEGE Nr. 99 din 28.05.2010 privind regimul juridic al adopţiei. Publicat: 30.07.2010 în Monitorul Oficial Nr. 131-134. art. Nr: 44.

Recenzenţi:
Maria VÎRLAN, dr., conf. univ.
Svetlana RUSNAC, dr., conf. univ.